

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ВАЛЮТА ҚОРЫ

Қазақстан Республикасы: ХВҚ қызметкерлері сапарының нәтижелері бойынша қорытынды мәлімдеме

17 қараша 2015 ж.

Қорытынды мәлімдемеде ХВҚ қызметкерлерінің (немесе «миссиясының») көп жағдайда ХВҚ-қа мүше елге ресми сапарының аяқталуы жөнінде ХВҚ қызметкерлерінің алдын ала тұжырымдары жазылады. Миссиялар ХВҚ келісімі баптарының [IV бабы](#) бойынша тұрақты (әдетте жыл сайынғы) консультациялар шеңберінде, ХВҚ ресурстарын пайдалану (ХВҚ-дан қарыз алу) туралы өтінішке байланысты, ХВҚ қызметкерлерін мониторингтеу кезінде жүзеге асырылатын бағдарламаларды талқылау шеңберінде немесе қызметкерлердің экономикалық ахуалды мониторингтеудің басқа түрлерінің шеңберінде өткізіледі.

Ресми органдар осы мәлімдемені жариялауға келісім берді. Осы мәлімдемеде көрсетілген көзқарас ХВҚ қызметкерлеріне тиесілі және ХВҚ Атқарушы кеңесінің көзқарасын міндетті түрде көрсетпейді. Осы миссияның қорытындыларын Атқарушы кеңес талқыламайды.

Хоссейн Самии бастаған ХВҚ миссиясы экономикадағы және қаржы секторындағы жағдайды және саясаты шараларын талдау мақсатында 12 – 17 қараша аралығында Алматы мен Астанаға келді. Миссия ресми органдарға және кездесулердің басқа да қатысушыларына олардың қонақжайлығы және тиімді талқылаулары үшін алғыс білдіреді. Сапар аяқталған соң Самии мырза мынадай мәлімдеме жасады:

Макроэкономикалық ахуал күрделі болып қалуда. Мұнай бағасының құлдырауы және Ресей мен Қытайдағы экономикалық белсенділіктің төмендеуі сияқты айтарлықтай және ұзақ күйзелістердің аясында Қазақстандағы экономикалық өсу қарқындары 2014 жылмен салыстырғанда күрт баяулады. Сонымен қатар қаржылық жағдайлар қатандатылды, бұл ретте жеке секторды кредиттеу айтарлықтай қысқарды. 20 тамызда еркін өзгермелі айырбастау бағамына өткен сәттен бастап теңге бағамының долларға қатысты шамамен 40 пайызға құлдырауы сыртқы теңгерімсіздікті азайтуға мүмкіндік береді, алайда ол сондай-ақ инфляция қарқындарының 6-8 пайызға тең нысаналы ауқымның шегінен шығуға ықпал етеді және жеке сектордың қаржылық жай-күйіне жағымсыз әсер етуі мүмкін. Біз нақты ІЖӨ өсуінің қарқыны елдің экономикалық әлеуетінен айтарлықтай төмен болады және сыртқы тәуекелдерді сақтай отырып биыл 1,2 пайызды және 2016 жылы 2,2 пайызды құрайтынын күтеміз.

Күрделі экономикалық ахуалға қарамастан, Қазақстан Ұлттық Банкі (ҚҰБ) ақша-кредит саясатының және монетарлық операциялардың негіздерін жаңғырту жөнінде маңызды қадамдар жасады. Атап айтқанда, биылғы тамызда теңгенің өзгермелі айырбастау бағамына өту туралы шешімнің қабылдануына және

ақша-кредит саясатының жаңа «зәкірі» болатын жаңа негізгі пайыздық мөлшерлеменің (базалық мөлшерлеменің) енгізілуіне орай, ақша-кредит саясатының негізін жаңғырту үдерісі іске қосылды. 5 қарашадан бастап ҚҰБ валюталық өктемдіктерін кейіннен барынша азайту күйзелістерге барынша бейімделуге жағдай жасап, іргелі факторлармен едәуір сәйкестікте теңгенің қозғалысын қамтамасыз етті.

Белгіленген айырбастау бағамының бұрын қолданылған режимі үнемі болып отыратын сыртқы күйзелістердің алдында тұрақсыз болғандықтан, ақша-кредит саясатының негіздерін жаңғырту қажет. Бұл түпмәтінде ҚҰБ валюта және ақша нарықтарындағы үрдістерге байланысты ашық нарық операциялары мен тұрақты кредиттік тетіктер есебінен қолдау көрсетіліп отыратын пайыздық мөлшерлемелер саясатының жаңа құралын барынша жылдам қалпына келтіріп (оның қолданылуы 6 қарашада уақытша тоқтатылды), негізгі пайыздық мөлшерлемені талқылау бойынша тұрақты түрде кеңестер өткізуді қайта қалпына келтіруі қажет. Ақша-кредит саясаты саласындағы ниеттер, талқылаулар мен шешімдер туралы жүйелі түрде хабардар ету бағам «зәкірінің» болмауы жағдайында ақша-кредит саясатының ашықтығы мен болжамдылығын арттыру үшін маңызды. Сонымен қатар ақша-кредит саясатының жаңа негіздерінің сәтті жұмыс істеуі үшін Қаржы министрлігімен өтімділікті болжау және борышты шығару мәселелері бойынша тығыз өзара іс-әрекет жасау өте маңызды. Инфляциялық қысымды әлсіретіп, теңгеге алып-сатарлық қысымды азайту қажет болғандықтан, ақша-кредит саясатын ұзақ уақыт бойы қатаңдату жағына қарай мән бере отырып жүргізу қажет. Ақша-кредит саясатының ықпал ету тетіктерін күшейту және монетарлық операциялардың тиімділігін арттыру үшін: (i) ҚҰБ ұзақмерзімді валюталық своптары туралы келісімдердің қолданылуын олардың мерзімдерінің аяқталуына қарай тоқтату (не оларды қолданыстағы нарықтық мөлшерлемелер бойынша ғана ұзарту) және (ii) коммерциялық банктердің жеке тұлғалардың депозиттері бойынша мөлшерлемелердің ең жоғарғы шамасын шектеудің күшін жою не стандартты талаптары бар мерзімді депозиттердің енгізілуімен қатар оны базалық мөлшерлеменен байланыстыру қажет. ХВҚ қажеттілігіне қарай бұдан әрі де техникалық көмек (ТК) көрсетуге дайын.

Экономикалық өсудің баяулауы және теңге бағамының жақында құлдырауы салдарынан қаржы секторының осалдығы банктік қадағалау практикасын нығайтуды талап етеді. Атап айтқанда, тәуекелдерді бағалау негізінде бағалау құралдарын және қадағалау қағидастарын енгізу саласында қолжеткізілген кейбір нәтижелерге қарамастан, жұмысты жалғастыру, оның ішінде қазіргі кезде тұрақты жүргізіліп отырған стресс-тесттер негізінде жүйелік тәуекелдердің туындауын мұқият қадағалап отыру қажет. Біз, ертерек алдын алудың шұғыл индикаторы ретінде қызмет көрсетілмейтін кредиттер (ҚКК) коэффициентін қолдану сияқты, 2014 жылғы қаржы секторын бағалау бағдарламасының бірқатар ұсынымдарының табысты орындалуын қолдаймыз, алайда бұдан былайғы нәтижелерге қолжеткізу, оның ішінде қаржылық көмек көрсетілетін қаржы ұйымдарының төлем қабілеттілігін бағалауды жетілдіру қажет. Алдағы кезеңде қаржы секторының алдында туындайтын қиындықтарды мойындай отырып, біз, осыған қарамастан, реттеу талаптарын жеңілдетуге болмайтындығын ескертеміз. Біз сондай-ақ банк секторында капитал жеткіліктілігінің

ең төменгі деңгейін жоспарлы арттырудың уақытша мерзімін ұзарту сияқты реттеудің контрциклдық шараларын байқап қолдануға шақырамыз.

Қысқамерзімді кезеңде салық-бюджет саясаты тиісті түрде экономикалық өсуді қолдауға бағытталды, алайда оны орта мерзімде іске асыру үшін бюджетті шоғырландырудың нақты жоспары қажет. Бірнеше жылға есептелген бюджеттік қолдаудың шаралар топтамасы («Нұрлы Жол» мемлекеттік бағдарламасы) қолайсыз күйзелістердің ықпалын жұмсартуға мүмкіндік береді, алайда, жоспарланғаннан барынша төмен мұнай кірістерімен қатар 2015 жылы бюджет тапшылығының кеңеюіне әкеледі. Мемлекеттік басқару секторының бюджет тапшылығы мұнай кірістерін қоспағанда (ХВҚ ұйғарымына сәйкес) осы жылы 2014 жылғы ІЖӨ-нің 9,3 пайызымен салыстырғанда ІЖӨ-нің 11 пайызына қолжеткізеді деп болжамдалып отыр. Мұнай кірістері ескерілмеген тапшылық деңгейі қысқамерзімді кезеңде 2020 жылы шамамен ІЖӨ-нің 8 пайызына дейін біртіндеп төмендейтіндігі болжанады. Мұнай кірістерін (ІЖӨ-нің 5,5-6 пайызы мөлшерінде бағаланатын) есептемегенде, тапшылықтың тұрақты деңгейіне қол жеткізу үшін ресми органдар бюджетті шоғырландырудың орта мерзімдегі шараларын, әсіресе кірістер бөлігінде, шұғыл әзірлеп нақты айқындауы қажет. Осындай шараларға салықтарды жинауға бақылауды күшейту, салықтық амалдарды жою және салықтық жеңілдіктерді, оның ішінде арнайы экономикалық аймақтардағы жеңілдіктерді қысқарту кіруі мүмкін. Қаржы министрлігі өзінің статистикасын «ХВҚ-ның Мемлекеттік қаржы статистикасы жөніндегі нұсқауына» (GFSM) сәйкестендіру бойынша мерзімнен бұрын жасаған қадамдары құпталады, алайда нұсқауды сәтті ендіру үшін Қаржы министрлігі мен Ұлттық экономика министрлігінің арасында жоғары деңгейдегі үйлестіруді күшейту қажет. Біз осы салаларда қосымша ТК көрсетуге дайынбыз.

Біз жекешелендірудің жаңа жоспарларын қолдаймыз және құрылымдық реформалар тәртібін орындауға шақырамыз. Жеке сектор базасында экономикалық өсімге көмектесу және шетелдік инвестицияларды тарту мақсатында ресми органдар жақында ауқымды жекешелендіруді өткізу туралы хабарлады. Біз ресми органдардың жекешелендіру бағдарламасын бәсекелестік негізде нақты жеке меншікті және жеке меншік басқаруды қамтамасыз ететін тәсілмен орындау жөніндегі бұл бастамалары мен ниеттерін қолдаймыз. Осыған байланысты, халықаралық сарапшылармен жекешелендіру әдістері бойынша тығыз консультацияларға бағытталған күш-жігерін қолдаймыз. Бұдан басқа, қазіргі уақыттағы күйзелістің ұзаққа созылуы экономикалық өсімді жеделтуге, атап айтқанда адами капитал мен институттарды нығайтуға, сондай-ақ экономиканы әртараптандыруға бағытталған бұдан әрі хабарланған реформаларды бұлжытпай жүзеге асыруды талап етеді. Және, соңында, Қазақстанның Дүниежүзілік банктің «Бизнесті жүргізу» рейтингіндегі позициясы жақсарғанын және оның алдағы ДСҰ-ға ресми кіруін қолдаймыз.